

misit in gazophylacium; hæc autem omnia quæ habuit, totum victum suum, misit in gazophylacium ⁷¹. Bonorum nostrorum non indiget Dominus, nee vincit in multitudine, sed in paucis. Cum a principibus sacerdotum, et a populo Judæorum Christus quæretur ad mortem, et de emendis gladiis ageretur, voluit duobus gladiis contentos esse duodecim ⁷². Arma Alexandri, et Cæsaris hodie celebri opinione transcendit unicus ille gladius Petri, quo servi auriculam amputavit ⁷³, sicut quidam sapiens dicit: « Bellorum eventus non est in numero vel audacia robustorum, sed in ejus beneplacito, qui pro suæ voluntatis arbitrio universa disponit. » Nunquid filii Israel possederunt in gladio suo terram ⁷⁴? Quomodo persequeretur unus mille, et duo fugabant decem millia ⁷⁵? Nonne ideo, quia Dominus vendidit eos, et Dominus conclusit eos? Ille, qui in caelis habitat, et humilia respicit ⁷⁶, qui vocat ea quæ non sunt, tanquam ea quæ sunt ⁷⁶, qui abjecta elegit, ut fortia confundat ⁷⁷, terram illam, quandoque perpedi-sequos provinciarum, quandoque per manum Omneam a gravissimis exactorum persecutionibus liberavit. Unde verisimile nunc videtur quod, reprobatis magnatibus terræ, quibus Dominus titulos hujus peregrinationis obtulerat, viros famæ humilioris elegit, quibus, in contumeliam potentum, hujus vitæ triumphales eventus, totiusque negotii gloriam reservavit. Romanorum imperator, et rex Francorum, qui votum hujus viæ quandoque professi sunt, si in electa paucitate, et humilitate devota, non in multitudine gravi et indisciplina processissent, evacuassent exactoris jugum, et pacem in terra perpetuam confirmassent. Quod si principes

nostrî, forte prudentiæ altioris usi consilio, viam hanc tandiu differre decreverant, quare, quæso, non elegerunt viros prudentes, et strenuos, qui præirent, qui victualia congregarent, qui tentarent pericula, qui pararent transitus, qui vires hostium explorarent? sane unusquisque abundat in sensu suo, sed sciant universi et singuli, quod cujus via accepta est a Domino, et ipse dirigit gressus ejus. Nam de tali scriptum est: *Gressus hominis a Deo dirigetur, et viam ejus volet* ⁷⁸. Ille autem, qui est *via, veritas, et vita* ⁷⁹, nostros signatos reducat, ab errore et invio, in viam veritatis et vitæ. Liberet terram, quam elegit in habitationem sibi ⁸⁰, quam inhabitando quasi alterum cælum fecit, quam suis miraculis illustravit, suis initiavit sacramentis, sua instituit prædicatione, suo tandem sanguine rubricavit; quam beatæ resurrectionis et ascensionis suæ magnificentia gloriosam, non solum toti mundo prætulit; sed per eam totum sibi mundum mirabiliter et misericorditer acquisivit. Transeat, Jesu Christo, ira in gratiam, tempestas in auram, judicium in dispensationem, vexatio in refrigerium, percussio in medelam, licet sis *Deus ultionum Dominus* ⁸⁰, tamen homo es, fraterque noster, et pater misericordiarum. Verba tua sunt: *Ego occidam, et ego vivere faciam; percutiam et sanabo* ⁸¹. Da secundum divitias illius exuberantissimæ charitatis, in qua nos redemisti, ut post terribilia tuæ disciplinæ flagella, sub tua miseratione respiret populus acquisitionis. Moveat te *gemitus compeditorum* ⁸¹, aut juxta verbum Moysi: *Ulciscere sanguinem servorum tuorum, et propitius esto terræ populi tui* ⁸².

⁷¹ Marc. 12. ⁷² Luc. 22. ⁷³ Joan. 18. ⁷⁴ Psal. 42. ⁷⁵ Deut. 21. ⁷⁶ Psal. 112. ⁷⁷ Rom. 4. ⁷⁸ I Cor. 1. ⁷⁹ Psal. 36. ⁸⁰ Joan. 14. ⁸¹ Psal. 119. ⁸² Psal. 93. ⁸³ Deut. 32. ⁸⁴ Psal. 78. ⁸⁵ Ibid.

INSTRUCTIO FIDEI CATHOLICÆ AB ALEXANDRO III PONTIFICE ROMANO, AD SOLDANUM ICONII MISSA.

ALEXANDER episcopus, servus servorum Dei, soldano Iconii, veritatem agnoscere, et agnitam custodire.

Ex litteris tuis, et nuntiorum tuorum fideli relatione cognovimus, quod in votis habeas ad Christum converti; cumque jam receperis, ut audivimus, Pentateuchum Moysi, prophetiam Isaïæ et Jeremiæ, Pauli etiam Epistolas, atque Joannis Evangelium et Matthæi, postulas tibi mitti virum aliquem orthodoxum, per quem in lege Christi, quasi vice nostra, plenius instruaris. Nos autem petitioni tuæ plurimum in Domino commendabili grato concurrentes

assensu, tales excellentiæ tuæ procurabimus destinare, qui apud te in doctrina sana et salutaribus monitis, vices apostolicæ auctoritatis suppleant; quorum etiam mores et merita ab honestate et munditia eruditionis evangelicæ non discordent. Quoniam vero nostræ fidei seriem et tenorem litteris tibi supplicas aperiri, nos tuis congratulantes desideriis illam sub quodam compendio, et quasi digito tenus intimamus. Illud igitur pie credas et fideliter teneas, quod unus est Deus, sic tamen ut in assignatione Deitatis sit unitas in substantia et Trinitas in personis. Est enim Deus Pater, Deus

Filius, et Deus Spiritus sanctus; sed Pater, et Filius, et Spiritus sanctus unum sunt. Est autem ea discretio in personis, ut nec Pater sit Filius, nec Filius sit Spiritus sanctus, nec Spiritus sanctus sit Pater aut Filius. Res quidem difficilis est intellectu, et aciem rationis humanæ transcendit, sed tanto elegantius habet fidei meritum, quanto difficilior est ad credendum. Porro, licet nihil invenire possimus, quod expressam habeat unitatis, quæ in Deo est, et summæ Trinitatis imaginem, nec verba etiam inveniantur, quibus possimus de summa illa essentia digne loqui; quod possumus tamen facimus, et quasi balbutientes per verba rebus accommodata transitoris rem tibi ineffabilem aperimus. Paulus apostolus dicit, quia *invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur, sempiterna quoque virtus ejus et divinitas*⁸³. Vide ergo mentem hominis, corpusque solare considera, et videbis qualitercunque, licet tenuiter, et quasi oculo conniventi quamdam similitudinem Trinitatis. Est in mente hominis intelligentia, memoria et voluntas. Mentem autem vocamus memoriam, mentem dicimus intelligentiam, mentem dicimus voluntatem. Memoria, intelligentia et voluntas sunt una mens; sed nec memoria est intelligentia, vel voluntas. In eodem corpore solis radium video, sentio calorem et agnosco splendorem. Hæc tria unius essentia sunt, nullum tamen eorum est alterum.

Sic et in illa ineffabili et incircumscriptibili gloria Deitatis est Filius a Patre, et Spiritus sanctus ab utroque. Cumque Pater, et Filius, et Spiritus sanctus ejusdem substantiæ, ejusdem potentia et gloriæ sint, non sunt tamen tres dii, sed in tribus personis sunt una substantia, et unius potentia, et in una substantia tres personæ. Hæc fidei nostræ professio, non tantum a Christo et ejus sequacibus traxit exordium, sed a Moyse et patriarchis atque prophetis suum habuit fundamentum.

In libro Moysi divinæ essentia unitas declaratur, ubi dicitur: *Audi, Israel. Dominus Deus tuus Deus unus est*⁸⁴. Et iterum: *Ego sum Dominus Deus tuus qui eduxi te de terra Ægypti; non erunt tibi dii alieni præter me*⁸⁵. Pluralitatem vero personarum ibi patenter insinuat, ubi dicit: *Faciamus hominem ad imaginem et similitudinem nostram*⁸⁶. Cum enim Verbum sit Filius Dei, sicut Joannes, cujus Evangelium recipis, protestatur dicens: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum: Hoc erat in principio apud Deum: Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil*⁸⁷, vides quod ad Filium et Spiritum sanctum Patris sermo dirigitur, cum hæc duo pluraliter dicat, *faciamus et nostram*. Per Verbum enim et Spiritum

sanctum Dominus Deus operatus est universa Sicut David propheta commemorat: *Verbo Domini cæli firmati sunt, et spiritu oris ejus omnis virtus eorum*⁸⁸. Idem etiam propheta mysterium Trinitatis eleganter insinuat, ubi ter hoc nomen, Deus, in eodem versiculo repetit et inculcat dicens: *Benedicat nos Deus, Deus noster, benedicat nos Deus, et metuant eum omnes fines terræ*⁸⁹. Prænominatus Joannes in Epistola sua canonica dicit: *Tres sunt, qui testimonium dant in cælo: Pater, Verbum, et Spiritus sanctus, et hi tres unum sunt*⁹⁰. Isaïas etiam propheta, quem recipis, se audisse testatur seraphim clamantia: *Sanctus, sanctus, sanctus Dominus Deus Sabaoth*⁹¹. Quare tertio replicat, *sanctus*, nisi ut in Domino Deo exercituum Trinitatem insinuet personarum? Est itaque in summa ac beatissima Trinitate Pater, qui Filium genuit, Filius qui genitus est a Patre, Spiritus sanctus, qui progreditur ab utroque. Nec in illa genitura vel processione damnorum refectionis, vel imminutionis passa est in Patre vel Filio divina substantia. Sicut enim lumen a lumine sumitur, sine imminutione luminis, a quo sumitur, sic æqualis a Patre genitus est Filius, et utrique coæqualis procedit ab utroque Spiritus sanctus. Modum tamen genituræ, aut processionis hujus humana ratio non attingit. Unde cum Isaïæ de filii generatione constaret, modum tamen generationis inenarrabilem esse sciens: *Generationem, inquit, ejus quis enarrabit*⁹²? David propheta in persona Filii de hac generatione sic loquitur: *Dominus dixit ad me: Filius meus es tu, ego hodie genui te*⁹³. Filius etiam David Salomon, quem Deus scientia et intellectu mirabiliter illustravit, in persona Christi, qui est, sicut Paulus dicit, Dei virtus et Dei sapientia⁹⁴, in libro Sapientiæ, si tamen eum recipis, ita dicit: *Dominus possedit me in initio viarum suarum ab æterno, ordinata sum antequam terra fieret, antequam quidquam faceret; necdum erant abyssi, et ego concepta eram. Quando præparabat cælos aderam, quando appendebat fundamenta terræ, cum eo eram cuncta disponens*⁹⁵. Apostolus etiam Paulus Spiritui sancto, iuno toti Trinitati testimonium perhibet dicens: *Misit Deus spiritum sui Filii in corda nostra*⁹⁶. Et alibi: *Si spiritus ejus, qui Jesum suscitavit, habitat in vobis, vivificabit et mortalia corpora vestra, propter inhabitantem spiritum ejus in vobis*⁹⁷. Si Christi testimonium de unitate essentia et personarum Trinitate desideras, ipse in Evangelio dicit: *Ego et Pater unum sumus*⁹⁸. Christus etiam discipulis suis dicit: *Ite, baptizate omnes gentes in nomine Patris, et Filii, et Spiritus sancti*⁹⁹. Cum igitur homo perdidisset propter inobedientiam paradysum, et infernales miseras perpetuo meruisset, missus est a Pa-

⁸³ Rom. 1. ⁸⁴ Deut. 6. ⁸⁵ Deut. 5. ⁸⁶ Gen. 1. ⁸⁷ Joan. 1. ⁸⁸ Psal. 32. ⁸⁹ Psal. 66. ⁹⁰ 1 Joan. 5. ⁹¹ Isa. 6. ⁹² Isa. 55. ⁹³ Psal. 2. ⁹⁴ 1 Cor. 1. ⁹⁵ Prov. 8. ⁹⁶ Gal. 4. ⁹⁷ Rom. 8. ⁹⁸ Joan. 10. ⁹⁹ Matth. 28.

tre Filius; dignumque fuit ut mitteretur Filius, et non Pater. Cum enim a nullo esset Pater, et Filius ab aliquo, erat convenientius ut haberet in tempore matrem, qui ab æterno habuerat Patrem. Cum enim scriptum esset in Psalmo David: *Non est qui redimat, neque qui saluum faciat*¹⁰⁰; *Non est qui faciat bonum, non est usque ad unum*¹; non est qui det placationem pro anima sua, nedum pro aliena²: missus est a Deo Patre Filius, ut homo pro homine moreretur, et pro homine captivo tributum mortis tanquam homo exsolveret, eumque tanquam Deus cœlesti potestate redimeret. Ejus adventum desideraverant patriarchæ, prædixerant prophetæ, atque illius dilationem impatientius sustinentes querela continua dicebant: Quando veniet? quando videbimus? *Da, Domine, mercedem sustententibus te, ut propheta tui fideles inveniantur*³. *Utinam, dicit Isaias, Domine, dirumperes cœlos, et venires*⁴. Et David: *Domine, inclina cœlos tuos, et descende*⁵. Sed et, teste Isaias, angeli pacis dilatione nostræ salutis amare flebant⁶. Idem vero Isaias de Christi nativitate manifestius loquens: *Ecce, inquit, virgo concipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel*⁷. Cum autem Maria de Jesu originem traxerit, idem propheta nativitatem Mariæ, et per Mariam Christi, atque plenitudinem gratiæ spiritualis in Christo manifeste declarat dicens: *Egredietur virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet, et requiescat super eum Spiritus Domini, spiritus sapientiæ et intellectus, spiritus consilii et fortitudinis, spiritus scientiæ et pietatis, et replebit eum spiritus timoris Domini*⁸. Natus est itaque Filius Dei de Virgine incorrupta, sicut plasmatus est primus Adam de terra virgine et inviolata, Spiritu sancto in ea operante, nostræque salutis negotium ineffabiliter procurante. Abyssus enim inscrustabilis est incarnationis Dominicæ sacramentum. Plurima tamen antiquis patribus acciderunt, in quibus hujus nativitatibus figura præcessit. Quod enim vellus Gedeonis rore cœli complutum est, cum area circumquaque arida remaneret⁹, ros Spiritus sancti designatur in Virgine, quæ ad hoc propter humilitatem suam specialiter et singulariter est a Domino præelecta. Cui Psalmista concordat dicens: *Descendet sicut pluvia in vellus*¹⁰. Quod Moysi ignis in rubo apparuit¹¹, et non est rubus corruptus igne, virginitatis integritas in Maria monstratur. Quod virgis aliarum tribuum remanentibus siccis, virga Aaron, de cujus stirpe Virgo beatissima traxit originem, fronduit et floruit¹², florem de virga Jesse, quem vaticinaverat Isaias, partum scilicet incorruptæ Virginis indicavit. *Cum inimici Dei essemus, per adventum Christi reconciliati sumus*¹³, sicut propheta prædixe-

rat: *Et pax, inquit, erit in terra cum venerit*¹⁴. Ideoque angeli in ipsius nativitate gloriosæ pacis canticum cecinerunt: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonæ voluntatis*¹⁵. Nova etiam stella magis apparuit: atque historiarum testimonio Romæ fons olei de terra fluxit in Tiberim. Templum etiam olim Romæ conditum, quod idola non ruiturum prædixerant, donec virgo pareret, eadem nocte funditus corruit¹⁶. Probatica quoque piscina quæ Hierosolymis erat, ad adventum angeli moveri, et sanitates conferre tunc cœpit¹⁷. Vehementissime nobis nocuit vetus Adam, sed plus profuit novus. Amplius nobis contulit hujus humilitas, quam superbia istius abstulerat.

Nam, Paulo apostolo teste, *non sicut delictum, ita et donum*¹⁸; damni enim æstimationem beneficii magnitudo transcendit. Quem prius habuimus terribilem Dominum et judicem, nunc habemus humilem fratrem et proximum. Christus itaque cursum nostræ mortalitatis transigens in fame et siti, in lassitudine et dolore, et in universis miseriis hujus vitæ, demum traditus a discipulo, et tanquam vile mancipium venditus, flagellatus, consputus, spinis coronatus, illusus, clavis affixus stipiti, et morte turpissima condemnatus, quæ non rapuit, solvit, et sponte morti se offerens omnia in humilitate sustinuit, sicut Isaias aliquando prædixit: *In humilitate, inquit, iudicium ejus sublatum est. Sicut agnus ad occisionem ductus est, et sicut ovis coram tonsente se, sic non aperuit os suum*¹⁹. Qui ergo puerulus a justo Simeone semel oblatu fuerat in templo²⁰, in vespera legis et sine cæremoniarum pro redemptione nostra in cruce manus suas levavit ad Patrem, juxta illud Davidicum: *Elevatio manuum mearum sacrificium vespertinum*²¹. Sic reatus, quem Adam per superbiam ligni delectatione contraxerat, mortis amaritudine per humilitatem Christi sublatus est, fusoque sanguine sine culpa, omnium culparum chirographa sunt deleta. Alium siquidem redemptionis modum poterat Dominus procurasse, sed nullus suæ benignitati nostræque salutis congruentior occurrebat. Cum enim homo juxta suæ prævaricationis exigentiam captus a diabolo teneretur, postulabat justitia ut non eriperetur per violentiam, sed qui per superbiam lapsus est, sua, si posset, sed quia sua non poterat, aliena saltem humilitate resurgeret. Ita Christus innocens, quem agnus paschalis in lege significaverat, se pro nobis hostiam obtulit salutarem. Cumque lex Moysi capram vel ovem constituisset pretium ad redemptionem hominis a peccato²², Christus, per quem gratia et veritas facta est²³, attendens umbratiles legis cæremonias non sufficere ad salutem, hominisque æstimationem pluris faciens quam sanguinem ovis, hirci, aut vituli,

¹⁰⁰ Psal. 7. ¹ Psal. 13. ² Psal. 48. ³ Eccli. 36. ⁴ Isa. 54. ⁵ Psal. 143. ⁶ Isa. 33. ⁷ Isa. 7. ⁸ Isa. 11. ⁹ Judic. 6. ¹⁰ Psal. 71. ¹¹ Exod. 5. ¹² Num. 17. ¹³ Rom. 5. ¹⁴ Mich. 5. ¹⁵ Luc. 2. ¹⁶ Euc. in Chr. Petrus Dam. in homil. apud Sur. 1. vi. ¹⁷ Joan. 5. ¹⁸ Rom. 5. ¹⁹ Isa. 53; Act. 8. ²⁰ Luc. 2. ²¹ Psal. 140. ²² Levit. 4. ²³ Joan. 1.

sanguinem et mortem suam pro nostra salute obtulit, A et sic *semel introivit in sancta* summus et verus *pontifex aeterna redemptione inventa* ²⁵. Aperuit itaque librum, et solvit signacula ejus Leo fortis de tribu Juda ²⁶, et quod hostiæ legales non potuerunt, gladium amovit versatilem, et paradisi, qui in omnibus antiquis clausus fuerat, reseravit ingressum ²⁷. Sic enim olim in morte summi pontificis solebat his qui ad civitates refugii confugerant, securus ad propria reditus indulgeri ²⁷. Olim consueverat homo caulari, et dicere : « Cur exigit a me Dominus amplius, quam a cæteris creaturis? quid pro me fecit? quid pro me laboravit? Dixit, et factus sum; sicut jumenta, et arbores, et cætera universa, sic suæ potentiæ nutu, soloque jussionis arbitrio me creavit. » Sed jam *obstructum est os loquentium iniqua* ²⁸. Nam homini dissimulare non licet quanta pro eo Dominus fecerit, qui, ut servum redimeret, *proprio Filio non pepercit* ²⁹. Porro in redemptione hominis laborem et dolorem invenit, quia famem, sitim, fatigationem, insidias, opprobria, flagella, coronam spineam, clavos et lanceam, ignominiam crucis et mortis angustiam pro nostra impietate et pro sua pietate, pro nostra necessitate et pro sua humilitate sustinuit. *Nonne ergo Deo subjecta erit anima mea* ³⁰? *nonne omnia ossa mea dicent : Domine, quis similis tibi* ³⁰, ut non cesset de cætero ab ore et corde meo gratiarum actio et vox laudis? Quomodo potuit sapientia Dei mecum misericordius agere, aut me ad ipsum diligendum dulcius et efficacius invitare? Præterea justorum animæ, quæ quantum ad prærogativam originis, non multum a cælestium spirituum dignitate degenerant, omnes ad inferos descendebant : decedebatque, ut Deus quandoque memor suæ imaginis esset, atque, juxta suorum præconia prophetarum de animabus electis, jacturam casus angelici repararet. Sic in hac nostræ salutis dispensatione dilectio Christi nobis medullitus intimata est qui, cum in lege Moysi nobis dilectionem Dei et proximi dederit in mandatis, eandem in schola evangelicæ disciplinæ frequentius et fortius verbis, et tandem exhibitione operis inculcavit. *Majorem enim charitatem nemo habet, quam ut animam suam ponat quis pro amicis suis* ³¹. Dedit itaque materiam diligendi se, qui in suis dilectionibus nos prævenit; nec aliud a nobis exigit, nisi ut ipsum diligamus ex corde. Sane inhumanius est et crudelius, qui misericordiam ejus non recolit, qui Dominum tam clementem ex affectu non diligit, qui se pro eo, si opus est, mortis periculo desiderabiliter non exponit. Christus autem mortuus et sepultus tertia die resurgens a mortuis, sicut discipulis vivendo prælixerat, eisdem postea frequenter apparuit, et cum ipsis loquens et comedens, ostensis vulneribus manuum, pedum ac lateris, a cordibus quorundam, qui adhuc hæsitabant in fide, ostensione vulnerum, vulnus dubitationis

amovit. Quadraginta itaque diebus cum eis visibiliter conversatus ³², eisdem comitantibus, venit in montem Oliveti; et videntibus illis, elevatus est, et ascendit ad Patrem; ubi cum esse in Patris dextera credimus, atque in communi resurrectione ipsum vivorum et mortuorum judicem exspectamus. Ut igitur Dominus noster Jesus Christus voluit et debuit ad horam mori, quia homo, potuit et debuit post mortem resurgere; ut qui hominem superaverat diabolus, ab homine superaretur et superatus confunderetur. Erubescant infideles et prævaricatores, qui inordinate in hæc prorumpunt deliramenta : Si Christus Deus fuit, quomodo potuit mori! si homo, quomodo resurgere? Fuit nempe Deus et homo : quia homo, debuit mori; quia Deus, potuit resurgere. B Utile quoque nobis fuit, quod sub iniquo iudice sponte mori dignabatur, valuit et voluit resurgendo mortem superare. Et sicut diabolus per suos ministros in Dominum suum manus ausu temerario injecit violentas, ita juste ac judicialiter dominium et tyrannidem, quam in hominem exercuerat, amisit in æternum; et hoc modo potentem, qui hominem vicerat, ab homine vincebatur, et qui in ligno superaverat, in ligno scilicet crucis, potenter et prudenter superatus fuit a Deo et homine Christo Jesu; ut quasi frater ab homine amaretur et quasi Deus timeretur. Cæterum, necessarium fuit ut ille idem, qui nos creavit, nos recrearet; et qui nos fecit, redimendo reflceret, ac perditos repararet, ne unum Deum tanquam Creatorem obligaremur adorare, et alium redemptorem venerari teneremur, et ita duobus dominis famulari. Et quod Filius, non Pater, non Spiritus sanctus, incarnaretur, necesse fuit et conveniens, quia Filio assimilari præsumpsit homo, scilicet Adam, aspirans et volens scire bonum et malum, ut Deus ³³. Videbatur igitur Filius esse in causa sicut sanctitas Abel invidiæ Cain, et sic mortis ipsius ³⁴. Dixit igitur filius noster, quasi Jonas, cum ait : *Ego sum qui peccavi, projicite me in mare* ³⁵; non sufficit exile sacrificium et holocaustum, ad tanti sceleris, quod patravrat homo, expiationem. *Ecce venio, ego ipse venio, quia in capite libri scriptum est de me, ut facerem voluntatem tuam* ³⁶; ecce adsum D immolandus.

Iterum, si tantum negotium, scilicet hominis redemptionis, angelo committeretur, non esset tutum; quia in Lucifero superbia angelum reddidit infamem et suspectum. Si homini, non foret similiter securum, cum primum hominem, scilicet Adam, inobedientia culpabilem merito condemnavit. Angelus insufficientis, homo deficiens : unus imbellis, alter imbecillus. Convenienter igitur procuratum est, ut homo hominem, adjutus numinis adminiculo, a diaboli faucibus liberaret, ne tam arduum, tam nobile commercium vacillaret, imo potius irrefragabilius finem

²⁵ Hebr. 9. ²⁶ Apoc. 5. ²⁷ Gen. 3. ²⁸ Exod. 35. ²⁹ Psal. 62. ³⁰ Rom. 8. ³¹ Psal. 61. ³² Psal. 34.
³³ Joan. 15. ³⁴ Act. 1. ³⁵ Gen. 2. ³⁶ Gen. 4. ³⁷ Jon. 1. ³⁸ Psal. 59. Hebr. 10.

prosperum sortiretur : et ordo angelicus, qui per lapsum Luciferi et suorum complicitum fuerat mutilatus, feliciter restauraretur. Magna igitur, et omni laude dignissima fuit mater et Virgo Maria beatissima, quæ tantum Dei et hominis mundo edidit mediatorem, et nostrum parere meruit Salvatorem; quæ inter omnes, quas mundus habuit, mulieres, nec primam, nec similem meruit, nec sequentem habere. Conceptit nempe sine pudore, peperit sine dolore, et hinc migravit sine corruptione, juxta verbum angeli, imo Dei per angelum, ut plena, non semiplena gratiæ esse probaretur³⁷; et Deus Filius ejus, antiquum quod pridem docuit mandatum, fideliter adimpleret, videlicet patrem et matrem honore prævenire; et ne caro Christi virginea, quæ de carne matris virginis assumpta fuerat, a tota discreparet. A prædictis igitur Christianæ fidei capi-

A tibus venerabile surgit in celsa culmina fundamentum. Hæc est catholicæ religionis scala, per quam homini datur ascendere ad æternæ patriæ claritatis. Si ergo habes in desiderio de tenebris prodire in lucem, et amplecti saluberrimam Christi legem, Christianæ conversationis primitias baptismali lavacro necesse est consecrari, quatenus deposita in aquis regenerationis peccati vetustate, in novam animæ innocentiam, et vitæ infantiam renascaris, ut illius gloriæ cœlestis particeps efficiaris, quam *auris non audivit, nec oculus vidit, nec in cor hominis ascendit*³⁸; tam copiosa, ut non possit annullari; magna, ut non possit comprehendendi; multa, ut non possit numerari; pretiosa, ut non possit æstimari; diuturna, ut non possit terminari, *quam repromisit Deus diligentibus se*³⁹; et sua sequentibus vestigia pedetentim. Vale, et vive, et vivat in te Christus.

³⁷ Luc. 1. ³⁸ I Cor. 2. ³⁹ Jac. 1.

LIBER

DE CONFESIONE SACRAMENTALI.

Rogasti me, ut tibi aliquid de virtute confessionis recisioris stylo in schedulis, sicut soleo, exararem. Sic aquam postulat fons a rivo, magister a discipulo scientiam, contemplativus ab activo, ab archidiacono præsul, spiritalis a carnali, sanctus a peccatore, sapiens ab ignaro. Desiderium quidem hujus operis in me parturit affectuosa devotio. Sed, sicut propheta commemorat, *vires non habet parturiens*⁴⁰. Facio quidem quod possum, et si citra limites facultatis suspendatur affectus, votis tamen exuberans, et accumulata charitate voluntas meum suppleat imperfectum. Utar itaque vice cotis, quæ obtusa est, et tamen ferrum acuit. Et, ut verbo Sapientis minus sapiens utar, quod *sine fictione didici*⁴¹, vestræ sine invidia communico sanctitati. Incipio ergo, nihil de spiritu meo prophetans, sed ea quæ præsens tractatus exposcit, sanctorum Patrum auctoritate confirmans. Micas enim collegi, quæ ceciderunt de mensa dominorum meorum⁴²; et cum Ruth Moabitide, in agro Booz spicas coadunavi⁴³, quæ manus evaserunt messorum; si forte in earum excussione inveniatur mensura ephi⁴⁴; de qua in valle plorationis peregrinantes a Domino confitentibus sibi panem conficiant lacrymarum.

Locutus est Dominus ad Moysen, dicens: *Vir in cuius cute varius apparuerit color veniet ad sacerdotem, et se ostendet illi*⁴⁵. Per quod intelligi datur, quod peccati confessio designati per lepram facienda est sacerdoti. Verbum enim Augustini⁴⁶ est: Nemo dicat sibi: Occulte confiteor et ago pœnitentiam

apud Deum. Si enim sufficiens est ista confessio, ergo sine causa datæ sunt claves Petro. Frustra etiam dictum est: *Quodcumque solveris super terram, erit solutum et in cœlis*⁴⁷. Omnia sane in confessione lavantur⁴⁸; et sicut corde creditur ad justitiam, ita oris confessio fit ad salutem⁴⁹. Magna est confessionis virtus: quia, sicut beatus Ambrosius in libro *De paradiso* scribit: Confessio lavat animam, confessio aperit paradysum: hæc est secunda post naufragium tabula, baptismusque pœnitentiæ. Devota confessio est tanquam potio valida, scrutans corda et renes, pertingens usque ad divisionem animæ ac spiritus, et exhauriens de medullis animæ noxiales affectus. Sicut autem per ingratitude peccata redeunt, sic per confessionem opera mortua reviviscunt. Unde Augustinus in libro *De pœnitentiâ*⁵⁰: Pium est credere ut recepta Dei gratia, quæ in eo destruit mala priora, etiam remuneret bona, ut cum destruxerit quod suum non invenit, amet et diligit bonum, quod etiam in peccante plantavit. Apostolus ad Hebræos: *Jacientes fundamentum pœnitentiæ ab operibus mortuis*⁵¹. Opera mortua sunt, quæ fecimus, dum in peccato eramus⁵². Hæc, teste Gregorio, sicut per peccatum irrita fiunt, sic per pœnitentiam rediunt. Cætera ergo nostræ salutis remedia confessio antecedit, ut *præoccupemus faciem Domini in confessione*⁵³ sicut scriptum est: *Præcinite Domino in confessione*⁵⁴. In hujus rei auspiciis Judas, qui interpretatur *confitens*, sive *confessio*, in transitu maris Rubri, quodam dignitatis privilegio, populum

⁴⁰ IV Reg. 19. ⁴¹ Sap. 7. ⁴² Matth. 15. ⁴³ Ruth. 2. ⁴⁴ Ibid. ⁴⁵ Levit. 13. ⁴⁶ Homil. 49. ⁴⁷ Matth. 16. ⁴⁸ D. Bern. serm 2, *De resurrect.* ⁴⁹ Rom. 10. ⁵⁰ Cap. 14, dist. 3. ⁵¹ Hebr. 6. ⁵² S. Chrys. ep 5, ad *Theod. laps.* dist. 3, cap. *Talis.* ⁵³ Psal. 91. ⁵⁴ Psal. 146.